

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

УДК 37.091:331.45

Олена Нагайчук
(Умань, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Анотація: у статті розкрито систему організації охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах освіти України, означено обов'язки керівника закладу освіти та вчителів з питань охорони праці; подано перелік документів з охорони праці, ведення яких є обов'язковим у закладах освіти.

Ключові слова: охорона праці, безпека життєдіяльності, керівник закладу освіти, вчитель, освітній процес.

Annotation: the article reveals the system of labor protection organization and life safety in educational institutions of Ukraine, the responsibilities on labor protection of the head of the educational institution and teachers are defined; the list of documents on labor protection is given, which is obligatory in educational institutions.

Keywords: labour protection, life safety, the head of the educational institution, teacher, educational process.

Аналіз травматизму в системі освіти України свідчить, що основними причинами нещасних випадків є: - відсутність в закладах освіти нормативної документації з охорони праці; - недостатній рівень знань працівниками закладів освіти вимог охорони праці, що є наслідком відсутності інструкцій з охорони праці, формального підходу до проведення інструктажів з охорони праці; - безвідповідальність керівників в питаннях організації роботи з охорони праці; - відсутність відповідальності за порушення чинного законодавства з охорони праці на всіх рівнях [1].

Відповідно до Законів України «Про охорону праці», «Про освіту», Постанови Міністрів України від 27 січня 1993 року, Типового положення про службу охорони праці від 3 серпня 1993 року №73, Наказу Міністерства освіти і науки України від 26 грудня 2017 року №1669 «Положення про організацію

роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти» визначено єдину систему організації роботи з охорони праці, яка поширюється на всі заклади освіти України.

Щорічно перед початком навчального року робоча комісія визначає готовність навчальних кабінетів, майстерень, спортзалів, спортивних майданчиків, інших приміщень закладу освіти до нового навчального року і складає акти-дозволи на введення їх в експлуатацію.

Після огляду робочою комісією заклад освіти приймає в експлуатацію комісія, створена за наказом відповідного органу управління освітою. На навчальні кабінети (лабораторії) навчального закладу складаються відповідні паспорти. Керівник не дозволяє проведення освітнього процесу за наявності шкідливих та небезпечних умов для здоров'я його учасників.

Перед початком навчального року працівники закладу освіти проходять щорічний медогляд та мають бути проінформовані та проінструктовані щодо дій, необхідних у разі виникнення аварійних ситуацій.

Керівник закладу освіти (ректор, директор, завідувач) несе особисту відповідальність за створення безпечних умов освітнього процесу [2].

Керівник забезпечує функціонування системи управління охороною праці: створює службу і призначає посадових осіб, які забезпечують розв'язання питань охорони праці; затверджує інструкції про обов'язки, права та відповідальність за виконання функцій, покладених на службу охорони праці; контролює дотримання обов'язків, покладених на службу охорони праці.

Також керівник затверджує наказом план-графік проведення навчання знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності (який складають раз на три роки); затверджує перелік питань для перевірки знань з охорони праці, безпеки життєдіяльності працівників (який складають члени комісії з перевірки знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності); створює умови для роботи комісії з перевірки знань з питань охорони праці; контролює оформлення, облік і зберігання протоколів перевірки знань, оформлення й облік посвідчень про перевірку знань тощо.

Навчання і перевірці знань підлягають усі без винятку працівники закладу освіти з урахуванням умов праці та їх діяльності (педагогічної, громадської тощо).

Навчання керівників закладів дошкільної, позашкільної та середньої освіти, їх заступників, відповідальних за охорону праці, педагогічних та інших працівників, які викладають питання безпечного ведення робіт або проводять інструктажі з охорони праці, безпеки життєдіяльності, проводять: на базі методичних підрозділів відповідних органів управління освітою; у закладах освіти; у навчальних центрах, визначених місцевими органами управління освітою.

Усі інші посадові особи та працівники установ та закладів освіти проходять навчання (раз на три роки) безпосередньо в установах та закладах освіти, їх структурних підрозділах за місцем роботи обсягом не менше 20 годин.

Згідно «Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти» [2] вчитель (викладач, вихователь) несе особисту відповідальність за збереження життя і здоров'я здобувачів освіти під час освітнього процесу;

- забезпечує проведення освітнього процесу, що регламентується законодавчими та нормативно-правовими актами з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності;

- організовує вивчення здобувачами освіти правил і норм з охорони праці, безпеки життєдіяльності;

- проводить інструктажі із здобувачами освіти: з охорони праці під час проведення трудового навчання і виробничої практики відповідно до Типового положення; з безпеки життєдіяльності під час проведення навчальних занять;

- здійснює контроль за виконанням здобувачами освіти правил (інструкцій) з безпеки;

- проводить профілактичну роботу щодо запобігання травматизму серед здобувачів освіти під час освітнього процесу;

- проводить профілактичну роботу серед здобувачів освіти щодо вимог особистої безпеки у побуті (дії у надзвичайних ситуаціях, дорожній рух, участь у масових заходах, перебування в громадських місцях, на об'єктах мережі торгівлі тощо);

- при настанні під час освітнього процесу нещасного випадку вживає заходів, передбачених Положенням про порядок розслідування нещасних випадків [1].

Кожен вчитель зобов'язаний знати специфіку правил з охорони праці під час викладання учням свого предмету. Найбільш схильні до ризику вчителі, які мають справу з небезпечними чинниками під час лабораторних і практичних робіт, приміром, вчителі трудового навчання й технологій, біології і хімії, фізики та інформатики. Цей факт обґрунтований тим, що під час роботи з небезпечними речовинами і технічним устаткуванням є вірогідність отримати хімічні і термічні опіки, удар струмом, травмування кінцівок в результаті використання несправного устаткування або зневаги правил охорони праці у закладі загальної середньої освіти [1].

Також інструкції з охорони праці потрібні кожному вчителеві школи при виконанні робіт на заміні, у навчальному кабінеті, при роботі з персональним комп'ютером, принтером, технічними засобами навчання та мультимедійним проектором, при виконанні обов'язків класного керівника, завідуючого кабінетом у закладі загальної середньої освіти.

Окрім основної інструкції з охорони праці для вчителя, педагог зобов'язаний знати додаткові інструкції з техніки безпеки під час виконання робіт з навчальним обладнанням, технічними засобами навчання, з використанням комп'ютера та іншої оргтехніки.

Наведемо перелік документів з охорони праці та безпеки життєдіяльності, ведення яких є обов'язковим у закладах освіти:

1. План роботи загальноосвітньої школи (розділи, в яких звучить питання з охорони праці та безпеки життєдіяльності).

2. Наявність паспорта санітарно-технічного стану загальноосвітньої школи.

3.Акти: - готовності школи до нового навчального року;

- наявність акту-дозволу на право проведення занять в кабінетах, майстернях, лабораторіях, спортивних залах, на спортивних майданчиках;

- про виконання розділу «Охорона праці» колективного договору;

- за результатами проведення третього ступеня оперативного контролю.

4. Накази по школі: - про створення служби охорони праці;

- про затвердження посадових обов'язків працюючих з питань охорони праці та інструкцій з охорони праці для проведення інструктажів з працівниками школи та учнями в кабінетах: трудового навчання, хімії, фізики, біології, інформатики, спортивному залі і майданчику;

- про створення постійно діючої комісії по перевірці знань з питань охорони праці (склад комісії повинен мати посвідчення з охорони праці);

- про проведення навчання і перевірку знань педагогічних і технічних працівників з питань охорони праці (згідно з ДНАОП 0.00-4.12-99 «Типове положення про навчання з питань охорони праці»).

5. Колективний договір (угода) що містить розділ з охорони праці і акти про його виконання.

6. Тематика та періодичність обговорення питань охорони праці на педагогічних радах.

7. Матеріали навчання та перевірки знань працівників з питань охорони праці (навчальні плани, програми, білети (питання) для перевірки знань з питань охорони праці та протоколи по результатах перевірки знань) [3].

8. Інструкції з охорони праці для педагогічних, технічних працівників, обслуговуючого персоналу.

Всі інструкції повинні бути розроблені відповідно до Закону України «Про охорону праці» в редакції від 20.01.2018 р, на основі «Положення про розробку інструкцій з охорони праці», затвердженого Наказом Комітету по нагляду за охороною праці Міністерства праці та соціальної політики України від 29 січня 1998 року № 9 в редакції від 1 вересня 2017 року, з урахуванням «Державних санітарних правил і норм влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних

закладів та організації навчально-виховного процесу» ДСанПіН 5.5.2.008-01, затверджених постановою Головного санітарного лікаря України від 14.08.2001 р. № 63 і погоджених Міністерством освіти і науки України від 05.06.2001 р.

9. Інструкції з охорони праці для проведення інструктажів із здобувачами освіти в кабінетах: фізики, хімії, інформатики, трудового навчання, майстернях, спортзалі і майданчику.

10. Функціональні обов'язки з питань охорони праці [2]:

- відповідальних за організацію і забезпечення здорових і безпечних умов праці, освітнього процесу, стану робочих місць, обладнання, інструментів і пристосувань, приладів, спортивного інвентарю;

- завідуючих майстернями, кабінетами;

- вчителів трудового навчання, фізики, інформатики, хімії, фізичного виховання, ДПО;

- класних керівників, керівників гуртків.

11. Наявність інструкцій для проведення інструктажів (вступного і первинного).

12. Журнали: - реєстрації інструктажів з ОП та БЖД: (вступного, первинного, повторного, позапланового та цільового);

- інструктажів з безпеки життєдіяльності в кабінетах хімії, біології, фізики, інформатики, в майстернях, спортзалі і майданчику, при проведенні екскурсій та позакласних, позашкільних заходів;

- реєстрації інструкцій з охорони праці в школі;

- реєстрації обліку видачі інструкцій з охорони праці;

- реєстрації потерпілих від нещасних випадків;

- обліку проведення оперативного контролю за станом охорони праці.

13. Протоколи: - перевірки засобів індивідуального захисту;

- випробування заземлюючого пристрою на опір розтікання електричного струму ;

- вимірювання опору ізоляції електричних провідників.

14. Документи про стан випробування котлів і систем опалювання.

15.Правила внутрішнього трудового розпорядку.

16.Правила протипожежної безпеки. Поетажні плани евакуації працівників і учнів на випадок пожежі. Наявність і стан первинних засобів пожежогасіння.

17.Наявність інструкцій з пожежної безпеки (згідно «Типового положення про спеціальне навчання, інструктажі та перевірку знань з питань пожежної безпеки»).

18.Розподіл обов'язків працівників на випадок виникнення пожеж.

19.Положення про організацію роботи з охорони праці в установах освіти та положення про розслідування і облік нещасних випадків. Наявність бланків актів форми Н-1; Н-2; НТ.

Отже, питання організації роботи з охорони праці у закладі освіти є ключовим у процесі створення безпечних і нешкідливих умов праці для всіх учасників освітнього процесу. Систематичне і чітке дотримання законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці є основою ефективного функціонування системи управління охороною праці у закладі освіти.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Основи охорони праці та безпеки життєдіяльності: навч.-метод. посібник / Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад. Нагайчук О. В. Умань : Візаві, 2019.С. 51-57.

2. Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти (редакція від 26.12.2017) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0100-18#Text>

3. Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах, установах, організаціях, підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України (редакція від 30.01.2018)

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0806-06#n15>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Нагайчук Олена Валеріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри техніко-технологічних дисциплін, охорони праці та безпеки

життєдіяльності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; тел. 098-4464424; nagaychuk.ov@gmail.com; сертифікат: ТАК; про конференцію дізналась від колег; потребує отримувати запрошення від оргкомітету про наступні наукові конференції на свою електронну адресу.